

РЕЦЕНЗИЯ

От Доц. Невяна Георгиева Фесчиева

по конкурсна процедура

за заемане на академичната длъжност „професор”

по област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт,

професионално направление 7.1. Медицина,

научна специалност Социална медицина и организация на

здравеопазването и фармацията

обявен в ДВ, бр. 7/ 24.01.2024 г.

Със заповед на Ректора на Медицински университет - Варна № Р-109-97/ 22.03.2024 г. съм определена за член на Научно жури, а на първото заседание на НЖ (протокол № 1/02.04.2024) съм избрана да изготвя рецензия по конкурсна процедура за заемане на академичната длъжност „професор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“, професионално направление 7.1. Медицина“, област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт”.

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, дмн. Материалите по обявения конкурс, представени по подходящ начин, много прецизно от кандидатката, са изготвени в съгласие със законовата уредба и с изискванията на Правилника на МУ-Варна за приложение на ЗРАПРБ.

1. Биографични данни и кариерно развитие на кандидатката.

Образование: Завършва Английска езикова гимназия „Гео Милев” в родния си град Бургас през 1989 г. със златен медал, а през 1994г. се дипломира като магистър-лекар в МУ-Варна. Втора магистърска степен получава през 1999 г. по обществено здраве от Университета в Маастрихт, Нидерландия. През 2000 г. придобива специалност по „Социална медицина и организация на здравеопазването“. След успешно защитена дисертация на тема: „**Качество на живот, свързано със здравето в общността**“ на 17.09.2013г. получава ОНС „Доктор“. През 2023г. защитава дисертация

„Интегративна медицина - холистичен концептуален модел, научни и образователни подходи”, за което ѝ е присъдена научната степен „Доктор на медицинските науки”. Има специалност по медицинска педагогика от 2024 г. През 2023-2024 г. участва в иновативната магистърска програма Artificial Intelligence in Healthcare и след съответна подготовка става член на преподавателския екип на програмата.

Следдипломни курсове и допълнителна квалификация (доказани със съответни сертификати/дипломи) Завършила е множество курсове за СДО в областта на общественото здравеопазване, съвременната епидемиология, история на медицината, оценка на здравните технологии, интегративна медицина, Единно здраве и антимикробна резистентност (AMR). Притежава европейска диплома по хомеопатия (2016-2019 г.); сертифициран преподавател е към Немската академия по хомеопатия и натуропатия.

Доц. Ванкова е преминала редица обучения отнасящи се до научно писане, публикационна етика, наукометрия, процедури за борба с плагиатството. Всички те са увеличили капацитета ѝ за научна и приложна работа по тези проблеми.

Професионално-трудов маршрут. Има общ трудов лекарски стаж 28 години и 7 мес. Започва като лекар във Вътрешно отделение на Общинска болница, град Малко Търново; завеждащ СЗУ и лекар в Бърза помощ, община Аврен (1994-1996); лекар в ХЕИ - Варна в отделите „Организационно-информационен“ и „Епидемиологичен“ (1996-2001). Хоноруван преподавател по социална медицина към МУ-Варна в специалност „Санитарен инспектор” (1999/2001 и 2001/2002). Като ръководител на екип участва съвместно с UNAIDS и МЗ във финалната фаза на разработване на национална стратегия и в създаване на Регионална стратегия (Варна) за борба със СПИН и трансмисивни инфекции (08.2000-02.2001). В GlaxoSmithKline – България (юни 2001-август 2015) доц. Ванкова достига до работа с ключови клиенти и прави медицински представяния за областите неврология, психиатрия, пулмология, хематология. От 11.2015 г. заема длъжността Ръководител на научен отдел към МУ-Варна и същевременно хоноруван асистент към катедра по социална медицина и организация на здравеопазването (КСМОЗ). От тогава професионалният ѝ път е трайно свързан с Медицинския университет - Варна, като от 2016 г. е главен асистент, а от 2018 г. доцент в КСМОЗ. Развива интензивна преподавателска, научно-изследователска, публикационна и експертна дейност.

Владеене на чужди езици: английски и руски - отлично, френски – добре.

Участие на кандидатката в изследователски проекти. Може да бъде оценено много високо: тя е ръководител на приключили 2 международни и 3 национални научни проекти и има участие в други 10 научни и образователни проекти, от които 2 са текущи.

Участие в редколегии на научни списания и научно рецензиране:

- Член на редакционната колегия на списание „Асклепий“ („Asclepius” - International Annual for History and Philosophy of Medicine, published by the Balkan Association of History and Philosophy of Medicine);
- Рецензент е във впечатляващ брой научни списания (peer reviewed journals): BMC Public Health, Value in Health Regional Issues, Scripta Scientifica Salutis Publicae, Zdrowie Publiczne i Zarządzanie, Социална медицина, Bulgarian Journal of Public Health; Journal of IMAB, Asclepius, Journal of the Union of Scientists - Varna, Медицински преглед и други.

Членство в международни и национални научни и професионални организации:

- European Public Health Association (EUPHA);
- Български лекарски съюз;
- Българска асоциация по общественото здраве (член на Управителния съвет от 2023г.);
- Българско научно дружество по общественото здраве (БНДОЗ);
- Съюз на учените в България, клон Варна, секция Медицина;
- European Society of Integrative Medicine.

Експертна дейност.

- Член на Комисия по етика към УМБАЛ „Света Марина“, Варна - от ноември, 2018 до май 2022;
- Член на Комисията по етика на научните изследвания при Медицински университет – Варна (КЕНИ) - от октомври, 2020 до момента.
- Член на EUPHA Working Group on Access to Medicines – от юли, 2023.
- Експерт към Европейската комисия за проектна дейност - от 2020 година до момента.

- Експерт в комисии за оценка на здравни технологии (2016-2019г.)
- Член на научни журита за придобиване на образователно-научни степени и на академични длъжности (според Закона за развитие на академичния състав в РБ).
- Участва като експерт в изготвяне на международни здравно-политически стратегии на ЕК, на СЗО и др.

Обобщение: доц. Ванкова има широко образователно портфолио, но същевременно фокусирано върху важни, съвременни проблеми на общественото здраве. Професионалният ѝ път е преминал през работа както в първичната медицинска помощ, така и в среща с високите етажи на специализираната медицина. Това са предпоставки, наред с отлично владение на английски език и плодотворни комуникации в международни и национални научни и образователни проекти, в професионални и научни организации, да оформи своя научен и преподавателски профил.

2. Научно-изследователска дейност, наукометрични критерии и научни приноси

Научно-изследователската дейност на доц. Ванкова е представена от 72 заглавия,

- Хабилизационен труд (В3.) – монография – 1;
- Дисертационен труд за ОНС Доктор (А1.) – 1;
- Дисертационен труд за НС Доктор на науките (Е13.) – 1;
- Книга, на базата на защитен дисертационен труд (Г6.) – 1;
- Публикувана монография, която не е представена като основен хабилизационен труд (Г5.) – 1;
- Глава от колективна монография (Г9.) – 1;
- Учебници, помагала (Е20. и Е21.) – 5;
- Публикации и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Г7.) – 16;
- Публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове (Г8.) – 39;
- Публикувани резюмета в списания с IF – 3.

Извън списъка за минимални изисквания за заемане на АД „Професор“, доц.Ванкова, дмн е представила и допълнителен кратък списък с публикации.

Тя е самостоятелен автор на 39 научни труда, а в съавторство са 37. Установената висока самостоятелност в публикуването отразява в голяма степен нейните широки тематични научни интереси. Самостоятелен и първи автор тя е в 47% от научната продукция. Налице е баланс между самостоятелно авторство и работа в екип.

**Минимални изисквани точки по групи показатели за академична длъжност
„Професор“ съгласно ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ**

Група от показатели	Съдържание	Професор ППЗРАСРБ (брой точки)	Десислава Ванкова (брой точки)
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	-	-
В	Показател 3	100	100
Г	Сума от показателите от Г-5 до Г-9	200	1356,57
Д	Сума от показателите от Д-10 до Д-12	100	1140
Е	Сума от показателите от Е- 13 до Е- 22	100	595
Общо		550	3241,57

Точките на доц. Ванкова, дмн по показатели **Г, Д, Е** значително надвишават минималните изисквания, а общо постигнатите от нея точки шесткратно надхвърлят необходимите. Съпоставката на данните на доц. Ванкова, дмн, с наукометричните критерии, заложиени в Правилника за развитие на академичния състав на МУ – Варна, както и с конкретните изисквания към обявления конкурс, показва пълно съответствие.

Списанията, в които е публикувала доц. Ванкова, по данни на Академичната справка издадена от библиотеката на МУ-Варна, имат импакт фактор (**IF**) **14,715**.

Цитирания. Посочени са **142** цитирания, което свидетелства за добро познаване на работите на доц. Ванкова от таргетната аудитория. От тях **42** са в реферирани и индексирани в световно известни бази данни с научна информация или монографии и колективни томове, **15** са в монографии и колективни томове с научно рецензиране и **78** - в нереферирани списания с научно рецензиране.

Качествена характеристика на научно-изследователската работа на доц. Ванкова, дмн.

Представените от доц. Ванкова, д.м.н., научни трудове са по темата на конкурса. Приложените от нея списъци на публикациите, използвани в предходни конкурси, позволява да се проследи развитието ѝ като изследовател.

Прегледът на нейната научна продукция дава възможност да се изведат някои (не изчерпателни) характеристики на богатата ѝ научно-изследователска работа:

✓ **Представяне и изследване на нови области на знанието.** Още с първата си монография и със следващи публикации, тя заявява желание и доказва възможност да представя пред медицинската общност теоретични, малко познати или нови/ спорни, но перспективни проблеми. Прилага теоретичен анализ, терминологично изяснява понятийния апарат, където е необходимо; определя мястото на съответния проблем в системата на знания, респ. в научни класификации. Такива проблеми са Качеството на живот, свързано със здравето, Интегративна медицина, Единно здраве, Наративна медицина. Допълнителен принос е последващият изследователски интерес към повдигнатите от нея проблеми, което може да бъде проследено в списъка на цитиранията на трудовете ѝ.

✓ **Концептуализация** от позицията на съвременното обществено здравеопазване. Доц. Ванкова, дмн прави историческо изследване на концепцията „интегративна медицина“, като холистична идея и медико-социален конструкт (ВЗ). За първи път е създаден холистичен концептуален модел, който дава възможност за по-задълбочено изучаване, развиване и прилагане на интегративната медицина и здравеопазване (ВЗ; Е13; Г6). Доц. Ванкова, дмн поставя в основата на редица свои изследвания важни за съвременната социална медицина и общественото здравеопазване концепции като „качество на живот“, „детерминанти на здравето“, „общност“, „социален капитал“. В тази посока са и обвързването на промоцията на здраве и подходите на превантивната медицина с проблемите на уязвими групи – деца (ранно детско развитие) и възрастни хора. Оригинални са изследванията доказващи мястото на народните танци в здравно-промотивни дейности при млади хора и перспективите им за здравето на студентите. В представянето на концепциите „история на медицината“, като изследователска област е вложена във всички приоритетни направления от научната работа на доц. д-р Десислава Ванкова, дмн.

С посочените по-горе две характеристики на научно-изследователската работа кандидатката си е извоювала място на изследовател-теоретик в областта на социалната медицина у нас.

✓ **Интегративност.** Доц. Ванкова, дмн, се самоопределя като представител

на „третото поколение“ академични изследователи на 21.век, които работят в мултидисциплинарни екипи обединяващи методите и подходите от хуманитарните, социалните, природните и точните науки в полза на човешкото благополучие, на индивидуалното и популационно здраве (A1, Г5, Е13, Г6, Г8-3, Г8-8, Г8-23). Тя развива сътрудничества не само вътре в медицинската област, с клиницисти, но и такива с философи („Крос-културни маршрути и житейски разкази на остаряването и грижата“), математици (Г7-10), които са довели до сериозни приноси за социалната медицина и общественото здраве.

Иновативност. Доц. Ванкова има заслугата да бъде пионер в няколко типа изследвания. На първо място е проведеното популационно изследване „Качество на живот свързано със здравето в общността“ в период, когато в България липсват подобни изследвания. Тя е първият изследовател у нас, приложил инструмента, изработен и валидиран от Европейската Експертна Група EuroQol - EQ-5D-3L – Въпросник за здравословното състояние, българска версия. Днес той е рутинен инструмент за оценка на КЖсЗ, но в повечето значими последващи проучвания с този инструмент се цитира работата на кандидатката. Лесната приложимост на инструмента за измерване на субективната оценка на здравето (Г 8-26) го прави подходящ за периодични изследвания (A1,Г5), допълващи оценката с рутинни показатели.

На второ място е въвеждането на идеята за Единно здраве в българското здравеопазване и самостоятелен и първи автор на първите научни публикации в тази насока у нас. (Г8-4; Г8-2; Г8-15). Като експерт за България, тя е в екипа, разработил здравно-политическия документ за справяне с антимикробната резистентност, в контекста на Единно здраве (декември 2023 г.)

На трето място, макар и не по време, през 2001 г. е публикуван първият анализ на образованието по общественото здраве у нас, с автори Ванкова и Евелин де Лео, в едно от първите научни списания с отворен достъп „Internet Journal Of Public Health Education“. Той е цитиран многократно и е отправна точка за много научни разработки в чужбина и у нас. Двадесет години по-късно, от позицията на професионалист с богат опит, доц. Ванкова, дмн анализира еволюционното развитие на образованието по общественото здраве и представя доклад на международната конференция по образование и технологии EDULEARN2020 (Г8-31). Създаден е модел за преподаване с оригинален характер (Г8-23), който намира приложение в различни сфери на висшето образование.

Доц. д-р Десислава Ванкова, дмн работи и в областта на наративната медицина, сравнително ново интердисциплинарно научно поле, което прокарва концептуални връзки и практически съотнасяния между биомедицината, основана на рационални принципи и потвърждавани експериментално доказателства и хуманитарното знание, обърнато към символната и езикова реалност на човешкия опит (Г8-3).

✓ **Методологично обогатяване.** Кандидатката заявява своя афинитет към качествените проучвания и съчетаването им с количествените социологически методи. Тя е авторът въвеждащ **микс-метод подходите** като термин и като реално приложение в социалната медицина и в общественото здравеопазване у нас (A1; E13). Прилагайки качествените методи в полеви проучвания (фокус групи и дълбочинни и полуструктурирани интервюта) в редица проекти тя допринася за тяхното популяризиране.

Приложението на **последователен-обяснителен микс-метод дизайн** (sequesntial exporatory mixed-methods design) е иновативен подход в полето на изследванията, свързани с общественото здравеопазване и клиничната медицина у нас (E13).

Кандидатката е разработила теоретичен модел за провеждане на Делфи-проучване сред здравно-социални експерти в COVID-епидемична среда, който е нарекла Dynamic Delphi/ Динамично Делфи. Той може да бъде прилаган, когато се цели достигане на консенсус по различни въпроси, засягащи живота в общността, включително и свързани със здравето и образованието (A1; E13; H8-35).

✓ Като допълнителна характеристика можем да отбележим **развитието на научните теми през годините като вид проследяване** под форма на спирала, което е добър подход за проверка на изводи и възможност за надграждане и развитие. Надявам се и препоръчвам доц. Ванкова да продължи в същия дух „да отглежда” своите теми и постижения.

Доц. Ванкова, дмн е систематизирала своите научни трудове след заемане на АД „доцент“ в четири направления :

1. Качество на живот и здраве. Социални неравенства;
2. Промоция на здраве и превантивна медицина;
3. Интегративна медицина - концептуално моделиране и изследвания в областта на комплементарната и алтернативна медицина (КАМ) и промоция на здраве;
4. Образователни и научни изследвания. Методология и приложение.

Изразявам съгласие с представените от нея приноси, подробно и акуратно описани по вид и отделни направления.

Научно-изследователската работа на доц. Ванкова се отличава с новаторство в теми и методи, съчетаване на теоретични проблеми и възможности за практическо приложение на различни работни и управленски нива.

Разпространението на резултатите от научно-изследователската работа на кандидатката се осъществява чрез участие в международни, национални и регионални научни форуми, те са близо 100 и значителен, разнообразен кръг от чуждестранни и български списания, в които публикува.

Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидатката.

Учебно-преподавателската работа на доц. Ванкова започва в 1999 г. като хоноруван асистент по социална медицина в продължение на две учебни години. Но интензивното ѝ участие е от 2015 г., като главен асистент и доцент в КСМОЗ. В справка за учебна натовареност за последните четири години, издадена от МУ-Варна, при норматив от 180 часа годишно има тя има почти двойно по-голяма часова натовареност (в отделните години 379, 318, 359, 318).

Преподаване: Доц. Десислава Ванкова има участие с дисциплините Социална медицина, Промоция на здраве, Въведение в общественото здраве при студенти от почти всички специалности във Факултета по обществено здравеопазване. Тя е ангажирана с лекционни курсове и семинари при студенти по Медицина (англо-езично обучение), Медицински сестри, Акушерки, Логопеди, Кинезитерапевти, Оптометристи, фармацевти и помощник-фармацевти. Води семинарни упражнения на студентите по медицина (англо- и българо езично обучение), дентална медицина (до 2019 г.).

Участие в учебни програми и държавни изпити. Участва в разработването на учебни програми по „Социална медицина и промоция на здравето“ за Акушерка и „Социална медицина и промоция на здравето“ за Медицински сестри, „Промоция на очно здраве“ – за оптометристи ОКС Магистър. Най-новата подготвена от нея програма е по дисциплината „Preventive care, Health Promotion and Artificial Intelligence” за магистърска степен по Изкуствен интелект в здравеопазването. Подготвила е модул в дисциплината „Research methods” и участва в преподавателския екип на паралелната магистърска програма „Изкуствен интелект в биомедицината”(също на английски език)

Председател е на държавни изпитни комисии по Социална медицина с промоция на здраве и социално и здравно законодателство за Медицински сестри и Акушерки - ОКС - бакалавъри към МУ – Варна. Като председател на двете държавни комисии от 2019 г. е провела над 15 държавни изпита. Участва в подготовка на стажант-лекари (до 2023 г.) и в държавни изпитни комисии за специалност Медицина.

Учебници и учебни помагала. Доц. Ванкова е автор на два съвременни учебника: „Социална медицина и промоция на здраве” за акушерки и „Социална медицина” за медицински сестри- в електронна и хартиена версия всеки един от тях. Преди това е автор на две учебни помагала - компендиуми по двете дисциплини, които са навременна реакция - резултат на нейната загриженост за студентите по време на КОВИД-19 епидемиологичната обстановка. Съавтор е на учебно пособие - оригинален по своя характер терминологичен справочник по интегративна медицина, плод на дългогодишна изследователска и педагогическа работа с докторанти, специализанти.

Подготовка на специализанти и докторанти. Участва като лектор в подготовка на специализанти по „Обществено здраве“ и в предклиничния модул на курса за специализанти-офтальмолози. Ръководител е на двама души специализанти по Социална медицина. Има двама успешно защитили докторанти по направление 7.1 „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ и 7.4. „Управление на общественото здраве“. В момента е ръководител на четири редовни докторанти по същите направления.

Обобщение: Учебно-преподавателската работа на доц. Ванкова е значителна по обем, надвишаваща нормативно предвидената, иновативна, в която тя влага знания, опит, качество. Свързването на учебно-педагогическата работа с резултати от изследователските търсения на доц. Ванкова повишава личната ѝ ефективност като преподавател. Развивайки своя потенциал, тя допринася за разширяване и обогатяване на университетското и следдипломното образование, предлагано в Медицинския университет - Варна.

Лични впечатления. Свидетел съм на научното израстване на доц. Ванкова. Тя запази търсачески дух, неизтощима енергия и работоспособност, но през годините направи много за своето личностово развитие, което бе благодатната почва за днешните ѝ постижения. Тя се издигна до света на идеите в областта на социалната медицина. Пожелавам ѝ да търси и намира съмишленици за реализация на бъдещи творчески идеи, от които новото време много се нуждае, а новата позиция, за която аспира ще предяви морален императив да ги развива .

Заключение: Анализът на цялостната научна и учебна дейност на доц. Ванкова показва, че тя отговаря на всички критерии на ЗРАСРБ и ПРАС на МУ - Варна за заемане на АД „професор“. Работата ѝ се отличава с актуалност, иновативност, задълбоченост и създаване на нови научни направления. Налице са значителни приноси - теоретико-познавателни, методологични и практико-приложни. Убедено гласувам

„положително“ и апелирам и другите членове на Научното жури да гласуват **доц. Десислава Иванова Ванкова**, дмн да заеме **АД професор в МУ - Варна** по специалност Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията, професионално направление 7.1. Медицина и област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт.

Рецензент:
доц. Невяна Фесчиева, дм